

FEDERICA GIARDINI, *TESTAMENTO E SOPPRAVIVENZA*, PÀDUA, CEDAM, 2003, 392 P.

El llibre de la doctora Giardini, professora de la Universitat de Pàdua, estudia l'efecte de les circumstàncies sobrevingudes en la planificació feta pel testador en el seu testament. Com indica l'autora ben al començament del seu treball, el testament constitueix una de les màximes expressions de l'autonomia de la voluntat, i cal determinar quines són les conseqüències que comporta la mutació de la realitat fàctica que el testador va tenir en compte en el moment de testar. En definitiva, el tema del llibre és l'estudi de l'anomenada *interpretació integrativa* o, simplement, *integració del testament*, una operació que va més enllà de la interpretació testamentària, encara que la té com a base, ja que es tracta d'adaptar la voluntat expressada en el testament pel causant a les circumstàncies fàctiques distintes de les previstes per ell. Aquesta és la principal dificultat del tema, ja que es tracta d'acomodar la voluntat del testador —necessàriament expressada en el testament— a aquesta nova situació, però no de crear una nova voluntat del testador, ni tampoc de fer valer una —pretesa o fins i tot indubtable— voluntat extratestamentària del causant, ja que aleshores es vulneraria el caràcter essencialment formal del testament.

L'objecte immediat de l'estudi de la doctora Giardini és el dret italià. El dret italià, com d'altres ordenaments jurídics —entre els quals es pot incloure el català—, no disposa d'una norma que reguli amb caràcter general la integració del testament. Això ha provocat que, com per exemple també ha succeït en la jurisprudència espanyola amb un dels supòsits habituals d'integració del testament com és el del divorci del testador i el cònjuge al qual havia instituit hereu en el seu testament (cfr. Sentència de l'Audiència Provincial de Màlaga de 13 de desembre de 1999, *Aranzadi Civil*, núm. 8478), sovint la doctrina italiana hagi acudit a la regulació de l'error en els motius. De fet, bona part del llibre s'estén en la reflexió sobre la suficiència o no d'aquesta base legal per tal d'afrontar la integració del testament, que emmena l'autora a encarar-se amb el concepte de *causa* aplicat al testament, amb un estudi exhaustiu de les doctrines italiana i alemanya.

Però en el dret italià existeixen altres previsions legals que permeten a l'autora construir la categoria de la «supervenció», algunes de comunes amb el dret català, com ara l'alienació de la cosa llegada en un testament (art. 686 Codice civile i 306.3 Codi de successions). I n'existeixen d'altres d'absents del nostre dret i que, en canvi, constitueixen un suport important a la tesi de l'autora en el dret italià. Em refereixo a l'article 687 del Codi civil italià, que preveu la «revocació» del testament en el supòsit de supervenció de fills —in-

cloent-hi el supòsit que el testador ignorés l'existència de la descendència—quan en el moment d'atorgar el testament el testador no tenia descendents. Aquesta «revocació» o, dit més pròpiament, «ineficàcia», com assenyala la mateixa doctora Giardini (p. 182), només s'evita si el testador ha efectuat alguna previsió per a l'eventualitat del naixement, amb la qual cosa, però, el legislador obvia la investigació de la voluntat del testador, en la mesura que la «revocació» actua automàticament («Le disposizioni [...] sono revocate di diritto», resa el precepte).

En canvi, el Codi civil italià no conté una norma de l'estil de l'article 132 del nostre Codi de successions. I aquí es manifesta un aspecte del llibre de la doctora Giardini que encara el fa més atractiu per al jurista interessat en el nostre dret. L'autora no estudia només el seu dret nacional, sinó que fa un ús intel·ligent del dret comparat. Utilitza els drets alemany, francès, anglès i espanyol, i fa una distinció entre el dret civil de vigència estatal i els drets autonòmics, entre els quals fa un ús especial del dret català, pel fet de l'article 132 CS, que és una norma d'integració del testament, per al supòsit ja esmentat de la separació, el divorci o la nul·litat del matrimoni entre el testador i el seu cònjuge instituint hereu o afavorit amb algun llegat. No és freqüent que el nostre dret sigui utilitzat fora de les nostres fronteres com a element de comparació, i aquest és un motiu més per a celebrar la publicació del llibre de la doctora Giardini, un llibre valent, ben escrit i molt argumentat, que analitza una figura, la integració del testament, que, com conclou l'autora, ja circula en els drets civils dels països de la Unió Europea.

Antoni Vaquer Aloy
Universitat de Lleida